

**Уманський національний університет садівництва
факультет плодощовчівництва, захисту рослин та екології
кафедра екології та безпеки життєдіяльності**

Назва курсу	Заповідна справа
Викладачі	Олександр Балабак
Профайл викладачів	https://ecology.udau.edu.ua/ua/pro-kafedru/vikladachi-ta-spivrobotniki/balabak-alla-vasilivna.html
Контактний тел.	(04744) 3-44-01
E-mail:	o.a.balabak@ukr.net
Сторінка курсу в MOODLE	https://moodle.udau.edu.ua/
Консультації	Вівторок з 15.00 до 16.00 в аудиторії №39 в корпусі №1

1. Анотація до курсу

Метою викладання дисципліни «Заповідна справа» є оволодіння теоретичними знаннями і практичними навичками щодо охорони природи, організації, планування і проведення природоохоронної діяльності й збалансованого, гуманного ведення лісового, мисливського та садово-паркового господарства в Україні в наявних, а також створення нових об'єктів і територій ПЗФ (природно-заповідний фонд) та формування невиснажливої екомережі України і свого регіону зокрема.

2. Мета та цілі курсу

Мета курсу (інтегральна компетентність) — Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

- знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові компетентності спеціальності:

- знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

- здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.

Програмні результати навчання:

- виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.
- вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.
- демонструвати навички впровадження природоохоронних заходів та проектів.

3. Формат курсу

Основним форматом курсу є очний. В рамках вивчення дисципліни «Заповідна справа» передбачено проведення:

- лекцій (За структурою заплановані лекції можливо поділити на вступні, тематичні, заключні, оглядові, установчі. Для проведення лекцій планується використання мультимедійного комплексу для наочного відображення представленого матеріалу);
- практичні заняття (На практичних заняттях планується засвоєння теоретичного матеріалу з метою вивчення формування у студентів екологічного типу мислення.);
- самостійна робота студентів буде проводитися з використанням різноманітних дидактичних методів навчання.

4. Результати навчання

- виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.
- вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.
- демонструвати навички впровадження природоохоронних заходів та проектів.

5. Обсяг курсу

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота
К-сть годин	16	28	46

6. Ознаки курсу

Рік викладання	семестр	спеціальність	Курс, (рік навчання)	Нормативний\вибірковий
2020	1	Екологія	1	н

7. Політики курсу

Під час підготовки рефератів до семінарських занять студенти повинні дотримуватися правил академічної доброчесності, які визначено Кодексом доброчесності Уманського НУС. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до Кодексу доброчесності Уманського НУС.

8. Схема курсу

Тиж. / дата / год.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття) / Формат	Матеріали	Завдання, год
Тиж. 1. 2 акад. год	Тема 1. Історія розвитку заповідної справи в Україні 1. Історія становлення заповідної справи як науки 2. Основні етапи розвитку заповідання 3. Ретроспектива розвитку заповідної справи в Україні 4. Сучасний етап та перспективи розвитку заповідної справи	Лекція	Презентація	Послухати лекцію, 2 год
Тиж. 2. 2 акад. год	Тема 2. Природно-заповідний фонд України. Особливості його формування і класифікації 1. Категорії та статус територій та об'єктів ПЗФ 2. Сучасна класифікація ПЗФ 3. Основні засоби збереження та використання	Лекція	Презентація	Послухати лекцію, 2 год

	4. Функції заповідних об'єктів 5. Критерії відбору заповідних територій			
Тиж. 3. 2 акад. год	Тема 3. Природні заповідники 1. Поняття, статус та завдання, режим охорони та правовий режим природних заповідників. 2. Функціонування природних заповідників. 3. Характеристика природних заповідників України.	Лекція	Презентація	Послухати лекцію, 2 год
Тиж. 4. 2 акад. год	Тема 4. Біосферні заповідники 1. Мета створення, унікальність та значення для людства біосферних заповідників. 2. Статус та завдання, режим охорони та правовий режим біосферних заповідників. 3. Характеристика біосферних заповідників України. 4. Функціональне зонування території.	Лекція.	Презентація	Послухати лекцію, 2 год
Тиж. 5. 2 акад. год	Тема. Оцінювання природно-заповідного фонду України	Практичне заняття	Навчальні посібники	Опитування по питаннях практичного заняття у вигляді бліц-опитування; групове обговорення питань практичного заняття.
Тиж. 6. 4 акад. год	Тема 5. Національні природні парки. Регіональні ландшафтні парки. Заказники. Пам'ятки природи. Заповідні урочища 1. Поняття, статус та завдання національних природних парків. 2. Типи національних природних парків. 3. Характеристика національних природних парків України.	Лекція	Презентація	Послухати лекцію, 2 год

	4. Зонування території національних природних парків. 5. Статус та завдання регіональних ландшафтних парків та критерії їх створення. 6. Зонування території регіональних ландшафтних парків. 7. Загальні положення про заказники, пам'ятки природи, заповідних урочищ. 8. Статус, завдання, режим охорони та правовий режим заказників, пам'яток природи, заповідних урочищ. Тема. Оцінювання природно-заповідного фонду Черкащини Тема. Визначення екологічних показників заповідних територій	Практичне заняття	Навчальні посібники	Опитування по питаннях практичного заняття у вигляді бліц-опитування; групове обговорення питань практичного заняття.
Тиж. 7. 2 акад. год	Тема. Заповідні території Полісся	Практичне заняття	Навчальні посібники	Опитування по питаннях практичного заняття у вигляді бліц-опитування; групове обговорення питань практичного заняття.
Тиж. 8. 4 акад. год	Тема 6. Природно-заповідні об'єкти колекційно-паркового типу 1. Загальні положення про ботанічні сади. 2. Завдання ботанічних садів та їх естетична цінність. 3. Режим охорони ботанічних садів. 4. Статус, завдання, режим охорони дендрологічних та зоологічних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва. Тема. Заповідні території Лісостепу	Лекція	Презентація	Послухати лекцію, 2 год
Тиж. 7. 2 акад. год	Тема. Заповідні території Степу	Практична заняття	Навчальні посібники	Опитування по питаннях практичного заняття у вигляді бліц-опитування; групове обговорення питань практичного заняття.
Тиж. 9.	Тема 7. Екомережа як базовий елемент			

2 акад. год	природоохоронних територій 1. Наукові основи та передумови створення мережі природно-заповідних територій та об'єктів. 2. Складові екологічної мережі України. Тема. Заповідні території гірських районі	Лекція	Презентація	Послухати лекцію, 2 год
Тиж. 10. 2 акад. год	Тема. Побудова схеми екологічної мережі	Практичне заняття	Навчальні посібники	Опитування по питаннях практичного заняття у вигляді бліц-опитування; групове обговорення питань практичного заняття.
Тиж. 11. 4 акад. год	Тема 8. Перспективи розвитку екологічної мережі в Україні 1. Природні умови України як визначальний фактор структури екологічної мережі. 2. Репрезентативність природно-заповідних територій в контексті розбудови екомережі. 3. Транскордонна мережа природоохоронних територій. 4. Смарагдова мережа Європи. Тема. Біосферний заповідник "Асканія Нова" і його роль у збереженні унікальних та типових екосистем, біорізноманіття та генофонду видів.	Лекція Практичне заняття	Презентація Навчальні посібники	Послухати лекцію, 2 год Опитування по питаннях практичного заняття у вигляді бліц-опитування; - вирішення тестових завдань по темі; - групове обговорення питань практичного заняття.
Тиж. 12. 2 акад. год	Тема. Карпатський біосферний заповідник і його роль у збереженні унікальних та типових екосистем, біорізноманіття та генофонду видів.	Практичне заняття	Навчальні посібники	Опитування по питаннях практичного заняття у вигляді бліц-опитування; - вирішення тестових завдань по темі; - групове обговорення питань практичного заняття.
Тиж. 13. 2 акад. год	Тема. Чорноморський біосферний заповідник і його роль у збереженні унікальних та типових екосистем, біорізноманіття та генофонду видів.	Практичне заняття	Навчальні посібники	Опитування по питаннях практичного заняття у вигляді бліц-опитування; - вирішення тестових завдань по темі; - групове обговорення питань практичного заняття.
Тиж. 14. 2 акад. год	Тема. Дунайський біосферний заповідник	Практичне заняття	Навчальні посібники	Опитування по питаннях практичного заняття у вигляді бліц-опитування; - вирішення тестових

				завдань по темі; - групове обговорення питань практичного заняття.
Тиж. 15. 2 акад. год	Тема. НДП "Софіївка" і його роль у збереженні унікальних і типових екосистем, біорізноманіття та генофонду видів. Тема. Природно-заповідний фонд Європи та його оцінка.	Практичне заняття	Навчальні посібники	Опитування по питаннях практичного заняття у вигляді бліц-опитування; - вирішення тестових завдань по темі; - групове обговорення питань практичного заняття.

9. Система оцінювання та вимоги Денна форма навчання

Поточний контроль.

Максимальна сума балів поточного контролю – 100.

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

1. Систематичність та активність роботи на семінарських заняттях;
2. Виконання самостійних завдань.

При контролі систематичності та активності роботи на семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на семінарських заняттях; активність при обговоренні питань, що винесені на семінарські заняття, правильність написання письмового контролю на семінарському занятті; результати бліц-опитування.

Система оцінювання активності роботи:

- а) відповідь з питань семінарів – 0-5 бали.
- б) змістовні доповнення при обговоренні питань семінарів – 1 бала.
- в) бліц-опитування – 0-3 бал.
- г) письмовий контроль – 5 бали.

При контролі виконання самостійних завдань оцінці підлягають: написання та презентація рефератів, підготовка есе з проблемних питань, складання комплексного або тематичного кросвордів, тематичних тестів.

Система оцінювання самостійних завдань (з градацією 5 балів):

- д) підготовка та презентація реферату – 0 – 10 бали.
- е) есе з проблемних питань – 0 – 10 балів. Критеріями оцінки міні-лекції є її змістовність, структурованість, зрозумілість і лаконічність.
- є) складання тематичного кросворду – 0 – 5 бали.

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль з дисципліни “Заповідна справа” здійснюється у формі тестових завдань.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Рекомендована література

Базова

1. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття (переклад українською мовою). – Київ: Авалон, 1998. – 52 с.
2. Давиденко В.М. Заповідна справа: Навчальний посібник для студентів екологічних, біологічних, природничих, лісівничих, агрономічних, зооінженерних факультетів вищих навчальних закладів III, IV рівнів акредитації. / В.М. Давиденко – Миколаїв: Вид-во МФ НАУКМА, 2001. 140 с.
3. Ковальчук А.А. Заповідна справа: науково-довідкове видання. Ужгород: підприємство “Ліра”, 2002. 312 с.
4. Марушевський Г.Б. Збереження біорізноманіття і створення екомережі: інформ. довід. К. Wetlands International Black Sea Programme. 2008. 168 с.
5. Менеджмент охоронних лісів України. Під загальною редакцією акад. НАН України Шеляга-Сосонка Ю.Р. К.: Фітосоціоцентр, 2003. 299 с.
6. Мудрак О.В. Екологія. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-е видання, перероблене і доповнене. Вінниця, 2011. 520 с.
7. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: Підруч. Суми: ВТД "Університетська книга", 2005. 759 с.

8. Основи заповідної справи. К.: Видавн.-поліграф. центр “Київський університет”, 2002. 128 с.
9. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа: Навчальний посібник. К.: Арістей, 2007. 480 с.
10. Природно-заповідний фонд України: території та об’єкти загальнодержавного значення. К.: ТОВ “Центр екологічної освіти та інформації”, 2009. 332 с
11. Програма Літопису природи для заповідників та національних природних парків, 2002. 103 с.
12. Термена Б.К., Літвіненко С.Г. Охорона та раціональне використання природних ресурсів: Навч. посібник. Чернівці: Книги – XXI, 2005. 168 с.
13. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л., СОЛОДКИЙ В.Д., МАСІКЕВИЧ Ю.Г., ШАПОРЕВ В.П., МОІСЕЄВ В.Ф. Заповідна справа: Навч. Посібник. Харків: НТУ “ХП”, 2002. 240 с.
14. Фіторізноманіття національних природних парків України / під заг. ред. Т.Л. Андрієнко та В.А. Онищенко. К.: Науковий світ, 2003. 143 с.
15. Фурдичко О.І., Сівак В.К., Солодкий В.Д. Заповідна справа в Україні: Підручник. Чернівці: Зелена Буковина, 2005. 336 с.

Допоміжна

16. Акімова І.А. Червона книга України. Тваринний світ. К. : Глобалконсалтинг, 2009. 600 с.
17. Андрієнко Т.Л., Онищенко В.А., Клестов М.Л., Прядко О.І., Арап Р.Я. Система категорій природно-заповідного фонду України та питання її оптимізації (під ред. д.б.н. проф. Т.Л. Андрієнко). К.: Фітосоціоцентр, 2001. 60 с.
18. Бишоп К., Грин М., Филипс А. Модели национальных парков. М., 2000.
19. Жизнеспособность популяций: природоохранные аспекты. М., Мир, 1989. 224 с.
20. Зелена книга України /під загальною редакцією члена-кореспондента НАН України Я.П. Дідуха. К.: Альтерпрес, 2009. 448 с. 21. Офіційний сайт Державного управління охорони навколишнього природного середовища у Вінницькій області. – Режим доступу: <http://www.vinesco.uscoz.org> огляд біорізноманіття та найцінніші території. Чорном. програма Ветландс Інтернешнл. Київ, 2007. 92 с.
22. Сівак В.К., Солодкий В.Д. Заповідна справа. Чернівці: Зелена Буковина, 2001. 208 с.

Інформаційні ресурси

23. <http://unesco.org.ua/> - Національна комісія України у справах ЮНЕСКО
24. <http://unesco.org/mab> - сторінка Програми ЮНЕСКО “Людина і біосфера”, в рамках якої створена Світова мережа біосферних резерватів
25. <http://www.panda.org/> - Міжнародний фонд охорони природи (WWF International)